

Tadeáš Bejdl: Postoj ke smrti ve staroseverské literatuře a jejích novověkých adaptacích

Magisterská práce v oboru *Dějiny moderní evropské kultury*

Posudek vedoucí práce

Předkládaná práce si klade za cíl zmapovat postoje postav ke smrti ve dvou žánrech staroseverských ság a následně je komparovat s postoji postav v moderních adaptacích staroseverské literatury. V rámci primárního materiálu zkoumá postoj protagonistů ke smrti, dále motivy a formy sebevraždy a nakonec zmínky o posmrtném životě. Těžištěm je literatura středověká, její moderní adaptace tvoří část menší.

Po představení dobového kontextu (kapitola „Skandinávie ve středověku“) a staroseverské literatury (kapitola „Prameny“) následuje část s jednotlivými ukázkami ze ság o Islanděancích a poté ze ság o dávnověku (originál i překlad do češtiny). Další kapitola s duálním názvem „Diskuze/Výsledky“ shrnuje (nikoli diskutuje!) zjištění podle výše zmíněných tří tematických okruhů. Stejně je pak členěna i část pracující s novověkými adaptacemi (knižními a jednou filmovou). Na konci magisterské práce je kapitola opět nazvaná „Diskuze“, a celkový závěr shrnující autorova zjištění a prezentující jeho tezi o vývoji postojů ke smrti.

Vybrané téma nebylo v moderních sekundárních pracích z literárněvědného hlediska kupodivu téměř zpracováno. Autor proto používá díla religionistická (většina z uvedené sekundární literatury). Z práce s nimi není bohužel zřejmé, že chápe, z jakých předpokladů jednotliví autoři vycházejí, resp. do jaké školy patří, což pak neumožňuje s jejich závěry adekvátně zacházet při vlastním výzkumu. V oblasti novověkých adaptací je metodologie je dobře zformulována (L. Hutcheon), není ale využita při práci s materiálem samotným.

Práce přináší zajímavá dílčí zjištění. V otázce postojů ostatních postav ke smrti protagonisty ságy například autor ukazuje, že v ságách o Islanděancích postavy truchlí nezávisle na genderu, zatímco v ságách o dávnověku je zármutek omezen na ženy. V moderních adaptacích pak pozoruje další posun směrem ke zmírnění emocionality: projevy smutku postav absentují. Z vybraných úseků plyne, že odvaha a emotivní netečnost mužů čelících smrti je proces, který lze v zárodku vidět v ságách o dávnověku (jež se na dobu vikingskou dívají zpětně a tak ji idealizují a schematizují) a který je završen v moderních adaptacích.

Stereotypní a zjednodušené představení minulosti v moderní adaptacích, které lze samozřejmě očekávat, je v práci přesvědčivě ilustrováno vícekrát. V linii ságy o Islanděancích – ságy o dávnověku – novověké adaptace je například vidět, jak jsou postupně zdůrazňovány pohanské prvky a křesťanské naopak upozadovány. Také nejednoznačnost, pluralita představ spojených s posmrtnou existencí, která je v ságách o Islanděancích zřetelná, ustupuje a je postupně schematizována: mizí minoritní numinózní bytosti (Rán) a zdůrazňuje se dichotomie Hel vs. Valhalla apod. Podobně autor ve zmíněné posloupnosti žánrů ukazuje proces, jak se dostává do popředí víra v osudovost: v ságách o Islanděancích se dle jeho zjištění předurčenost smrti ukazuje jen ve snech, u ság o dávnověku je více zdůrazněna a také zpětně mytologizována, což je v moderních adaptacích dovedeno do extrému.

Celkově oceňuji práci se staroseverskou literaturou, včetně výběru diskutovaných pasáží samostudiem materiálu: autor analyzuje nadprůměrné množství primárního materiálu, který si v mnoha případech, kdy neexistoval překlad do češtiny, sám přeložil ze staroseverštiny. Slabinou práce je naopak argumentační a formální stránka: přehledně a jasně zformulovat na pozadí sekundární literatury, které postřehy jsou nové a které potvrzují či vyvracejí již publikovaná zjištění, se nepovedlo – bylo by vhodné se o to pokusit během obhajoby. Text je sice při dobré vůli

srozumitelný a myšlenky pochopitelné, ale stále na mnoha místech zůstávají formulační neobratnosti i věty, které gramaticky nadržují pohromadě.

Práce je nestandardní v tom, že na jednu stranu ukazuje velký zájem o danou problematiku, znalost primárních zdrojů a jazyka, schopnost se přenést do vzdáleného myšlenkového schématu a uvidět v něm z hlediska současného zajímavé aspekty. Zasloužila by si však hlubší zpracování sekundární literatury a její hlavní slabinou je stránka formulační: akademickému diskurzu se nepodobá a přes evidentně velkou snahu zde narážejí autorovy schopnosti na své meze. Z výše uvedených důvodů práci doporučuji k obhajobě a hodnotím v nejlepší případě při brilantní obhajobě jako chvalitebnou.

Marie Novotná, 31.1. 2024